

Katja Klopčič Lavrenčič

Mate Dolenc: *Mali princ z otoka.*

Ilustracije Luka Seme.

Radovljica: Didakta, 2012.

Preprosto, konkretno, neposredno in ekonomično. Tako bi lahko opisali slog pisanja, v katerem Dolenc bralcem pošilja svojega otoškega malega princa. Skorajda ne v branje, ampak v sodoživljanje. Gre za dogajanje v poletnem času, ko starša svojega zdaj že enajstletnika prepustita v varstvo staremu mornarju, navezanost med dečkom in možakom pa razkrivata (tudi njuna nadimka, Sič in Sičič (Vedro in Vedrece, torej, staremu je sicer ime Forte, fantiču pa Noni). Pripovedni ritem določa otok, krojijo pa ga pogovori med Sičem in Sičičem.

Pripovedi lahko sledimo skozi z ravno pravšnjim bralskim vdihom odmerjena poglavja, ki jih napovedujejo naslovi in črno-bele ilustracije. Prepričljive in sveže so upodobitve najrazličnejših rib in tudi drugih živali, predmetov. Tudi podobe ljudi nosijo prepoznaven avtorski pečat – med drugim jih zaznamujejo kolobarji okoli oči, deli podob, oddaljeni od središča, pa so zabrisani in nejasni, kot bi jih zabrisalo valovanje morja. Jasno je sicer, da gre za namerno potezo, vendar se ta ne zdi preveč posrečena, predvsem če, na primer, podobi Lede, ene od prebivalk otoka, na začetku istoimenskega poglavja zoperstavimo ilustracijo na naslovnici, na kateri se Sičič potaplja. Ilustrator je naslovnico odel v vijoličasto-modre odtenke, življenje pod vodno gladino je čudovito poudaril z oranžnimi niansami rib in hobotničinih lovk (posrečeno lahko nekatere od teh ribic v črno-beli izvedbi najdemo kot vinjetne napovedi poglavij), Sičič pa, potopljen, z masko, dihalko in plavutkami, vse to vznemirjeno opazuje. Za razliko od omenjenih ilustracij ljudi je Sičič na naslovnici odločno izrisan, kar mu daje konkretno prezenco, naslovnici pa potrebno težo.

Med branjem pred nami sprva vznikajo podobe sonca in morja in ribičev in bark ter nas vse bolj srkajo v otoški ritem, ki ga nekoliko kalijo le turisti (te pa domačini “prenašajo”, ker pač prinašajo denar, tako kot tolerirajo

smeti na obali, saj jih je vedno ravno prav, da domačina z ekološkim društvom ne izgubita subvencije). In vse skromnejši ulov, saj je v morju vse manj rib, pa tudi življenjski utrip otoka vedno počasnejši, saj je na njem vse manj prebivalcev. Otok tako nima več ne trgovine ne šole, ima pa tri krčme, nekaj duhov, vaškega posebneža in nekdanjo prostitutko. Dogodki se nato vse bolj zgoščajo, dokler tik pred koncem ne dosežejo vrhunca v glavnem zunanjem dogodku, požaru. Ta že tako skromen otok opustoši. Toda čas teče naprej.

Kontrapunkt zunanjim dogodkom predstavlja notranje doživljanje Siča in Sičića, prvega na pragu starosti, drugega na pragu življenja. Jasno je seveda, da je Sičić vsako poletje, ki ga preživlja na otoku s starim mornarjem, starejši, večji in zna več, vendar se za to leto zdi, da je čas (začetka) njegovega zorenja. Prva skoraj zaljubljenost (ki ji parira Sičev ples z mladim, nedosegljivo mladim izzivalnim dekletom), pogovori o spolnosti (čeprav Sič fantiču reče, da dekleta moške "žgečkajo", se zdi, da je sporočilna nota pravšnja), o bogu, času in – minevanju. Na otoku se tisto poletje zgodita dve smrti, neki Čehinji odpove srce, na drugem koncu otoka pa ugaša Srečko. Tako Sič kot Sičić se soočata z minljivostjo, prvi s svojo lastno, drugi z minljivostjo človeka, tudi sebe ("enajst že porabljenih let," je Sičiću rekla Leda in se mu je zapisalo globoko v misli), predvsem pa ljubljenega Siča – slednjemu se na umirališču in pokopališču odsluženih oslov upre s presunljivim vzklikom: "Ti nisi osel, ti si moj Sič!" Šele po dolgi tišini nato Sičić, ki se je očitno od starega že naučil kar nekaj modrosti, svojega Siča s preprostim pogovorom, ki ga spomni na zakonitosti otoškega bivanja in življenja sploh, spravi nazaj 'v tirnice'.

Dolenčevo pisateljsko spretnost razkrivajo tudi stranski liki. Teh je kar nekaj, kljub skopim potezam, s katerimi so opisani, pa s svojimi dejanji in reakcijami delujejo izredno prepričljivo. Nekdanja prostitutka Leda vzbuja nelagodje in strah; izogibajo se ji, ker je prebolela neimenovano spolno bolezen, ker pa opazuje zvezde in se je navzela preroškega govorjenja, velja za čarovnico. Na otok zaide Mirta, dekle, ki se hrani s soncem – dokler se ne izstrada do popolne izčrpanosti – ob tem se najlepše pokaže preprosta pragmatičnost otočanov: Sič in Sičić jo brez velikega pompa odvedeta s sabo in dekle se začne krepčati z ribjimi juhami ... Sičićev oče, ribič, ki ga kličejo Popaj, in mama Anka, ki na obali prodaja "modrčke in gate", pa v nekajstavnem dialogu takole zaživita: mama pride ravno ob koncu ribje pojedine, objame in poljubi sina, mož ji pomaha: "Anka, Ančica, duša in srce moje! Ona pa: 'A Noniju tudi nalivaš vino?' 'Bevando,' je rekel Popaj in smeh mu je odplaknilo z obraza pod brado, kot da mu ga je odplaknil val." Brez odvečnih besed in z lepo "morsko" metaforo povedano.

Jezik je živ in razgiban, tu in tam završi tudi kaka kletvica: razjarjeni ribič, ki so mu delfini raztrgali mrežo, se na primer priduša: “Strgali, razparali, razcefrali. V Lengi. Štirje. Cela familija. Jebem jaz tako familijo!”, pripovedovalec pa pokomentira: “To ni bilo lepo – ampak tako je rekel. Tako bi rekel še marsikdo drug.” Ob dramatičnih dogodkih jezik razgiba vpliv italijanščine: “Astiboga, ke beštija!” je rekel Sič. V takem trenutku pride na plan malo italijanščine z druge strani Jadrana. Dva jezika se zmešata, tako kot dvoje morskih tokov in dvoje vetrov.” Pripovedovalec kdaj opozori na jezikovno posebnost (“Tako je rekel – kaj SI bomo popili. Tako se tam reče.!”), že takoj na začetku pa ošvrkne pretog (purističen) pogled na jezik: kadar so se krčmarji skregali, pripoveduje, “so flaše frčale iz ene krčme v drugo [...]. Flaše so flaše, kadar letijo po zraku, kadar stojijo na mizi, so steklenice. Zakaj je tako, ne sprašujte učiteljice za slovenščino, ker ne bo vedela. Vprašajte mene!” Pristno in prepričljivo.

Tako kot tudi celotno pripoved preveva neponarejenost, najsi gre za pripovedovalca, za starega Siča ali otroško neposrednega Sičiča. Ta svojemu poletnemu sopotniku in varuhu mimogrede pove, da je star, da je počasen ..., a to ni niti najmanj žaljivo, to so le stvarne ugotovitve. Pripovedovalčevi komentarji so duhoviti, včasih nas celo spravijo v smeh. Dolenc z nami deli tudi najrazličnejše modrosti: predstavi nam na primer Sičev budizem (“[T]o je vera, pri kateri sediš, po možnosti po turško, s prekrižanima nogama, in čakaš. Nekateri pri tem udarjajo na majčkene bobne in pojejo *harekrišna*, toda Sič in Sičič nista imela bobenčkov in nista znala peti. Sič niti ne bi mogel sedeti po turško, saj bi si lahko izpahnil kolke.”) in slikovito opiše doživljanje časa (“Saj se ni mudilo, čas se je malo premaknil ali malo obstal in še dovolj ga je bilo. Na otokih je čas malo pomemben, vsi vedo, da ga ne bo zmanjkalo, zato si lahko privoščijo, da razmetavajo z njim. V mestih na kopnem je to drugače – tam pravijo, da je čas zlato, zato vsi hitijo in se nervirajo. Na otoku pa ni nikomur mar za zlato. Na otoku upravljata s časom morje in nebo, onadva odločata, koliko je ura, in otočani se ravnajo po tej uri.”).

Mali princ iz naslova ni edina medbesedilna navezava, ki jo prinaša tokratno avtorjevo delo. Sič je načitan, lahko sklepamo, otoškim domačinom podeljuje najrazličnejše nadimke, medtem ko zgodba o Srečkovem lovu na veliko ribo zelo spominja na *Starca in morje*, čisto odkrito, Sič pa Sičiču med ribolovom trdno prepričan razloži, da Odiseja ob jambor niso privezali zaradi pojočih siren, ampak zato, ker se je zbodol z morskim pajkom in je nato tulil od bolečin (Sičič “ni vedel, komu bi verjel – Homerju ali Siču. Zanj je bil Sič neke vrste Homer.”).

Dolenčevo mojstrstvo nedvomno temelji na bogatih osebnih izkušnjah in dolgoletnem srečevanju z otoškim življenjem, prepredeno pa je z ljubeznijo do tega prostora in uvidom v človeško dušo. In ker so modrosti in spoznanja podani neprisiljeno in lahkotno ter so oplemeniteni s humorjem, lahko le upamo, da bo Dolenčev *Mali princ z otoka* našel čim več bralcev.